	Силабус вибіркового освітнього компонента (ВОК) **«АРХЕОЛОГІЯ РАННІХ СЛОВ'ЯН»** **Галузь знань:** для усіх спеціальностей **Спеціальність:** для усіх освітніх програм **Рівень вищої освіти:** перший (бакалаврський) **Рік навчання: 2027-2028** **Семестр:** 5-6.
Структурний підрозділ	Кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін, історичний факультет
Викладач: 	**ПІБ:** Баженов Олександр Львович **Посада:** доцент кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін **Науковий ступінь:** кандидат історичних наук **Вчене звання:** доцент **E-mail:** bazhenov.oleksandr@kpnu.edu.ua **Робоче місце:** навчальний корпус № 2 (вул. Татарська, 14), кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін. **Профайл викладача:** https://kaf-asipd.kpnu.edu.ua/?page_id=301 https://scholar.google.com/citations?user=aPDqLLEAAAAJ&hl=uk&authuser=1 ORCID: https://orcid.org/0000-0002-8643-914X
Викладач: 	**ПІБ:** Гуцал Віталій Анатолійович **Посада:** доцент кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін **Науковий ступінь:** кандидат історичних наук **Вчене звання:** доцент **E-mail:** gucol.vitalij@kpnu.edu.ua **Робоче місце:** навчальний корпус № 2 (вул. Татарська, 14), кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін. **Профайл викладача:** https://kaf-asipd.kpnu.edu.ua/?page_id=319 https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&pli=1&user=dNApbMYAAAAJ ORCID: https://orcid.org/0000-0002-1122-7273
Лінк на освітній контент дисципліни	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=7952
Статус дисципліни	вибірковий освітній компонент професійної підготовки
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / години	4 кредити ЄКТС / 120 год.
Мова викладання	Українська
Форми навчання	Очна / заочна
Політика дисципліни	**Академічна доброчесність.** Очікується, що роботи здобувачів будуть їх оригінальними міркуваннями. Відсутність покликань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Списування під час практичних занять, підготовки до них, самостійної та контрольної роботи, екзамену заборонені (зокрема, з використанням мобільних пристроїв). Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмових роботах здобувачів та фактів списування є підставою для їх незарахування викладачем (незалежно від масштабів плагіату чи обману).

	Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом («Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка» URL: https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view). Якщо здобувач не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0, 1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях, виконав завдання самостійної роботи та модульної контрольної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Пропущені заняття здобувач має відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12). Очікується, що здобувачі поступово відпрацьовуватимуть пропущені заняття й завершать цей процес вчасно (до останнього аудиторного заняття з дисципліни). Відпрацювання лекційного заняття передбачає знання здобувачем теоретичних питань плану. Відпрацювання пропущеного практичного заняття передбачає опанування теоретичних питань плану заняття. Очікується, що здобувачі не будуть запізнюватися на заняття, а мобільні телефони під час занять використовуватимуть лише з освітньою метою. Під час організації занять з використанням технологій дистанційного навчання очікується, що здобувач працюватиме на заняттях (з використанням платформ для відеоконференцій) з увімкненою вебкамерою. **Неформальна/інформальна освіта.** У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та/або інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно «Порядку визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)», зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі). URL: https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view
Що будемо вивчати?	Одним із компонентів комплексного підходу до вивчення походження та ранньої історії слов'ян є археологія раніх слов'ян. Археологічна славістика – це спеціалізована наукова сфера, яка досліджує культурні процеси в місці витоків слов'янства та на початкових етапах її розвитку. Ці процеси відбуваються під час ймовірного виділення слов'ян у самостійний народ, який вже був відокремлений від інших етносів, таких як германці та балти, до створення перших слов'янських держав, зокрема Русі (III ст. до н. е. – IX ст. н.е.). Це стосується не лише дослідження груп старожитностей, які генетично пов'язані між собою, але й носіїв, яких ми часто вважаємо членами праслов'янських і власне слов'янських етнічних угруповань. Іншими словами – вихід на історичну сцену слов'ян – це час кардинальних змін на теренах Європи й України і все це – очима археології!

Чому це треба вивчати?	Тому, що метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти наукового підходу у вивченні старожитностей давніх, ранніх і ранньосередньовічних слов'ян на теренах України; ознайомити їх з основними досягненнями сучасної археологічної науки як у теоретичному, так і методичному напрямах, специфічною термінологією. Закласти платформу для подальшого накопичення наукового і практичного досвіду отриманих знань і використання їх у майбутньому.
Яких результатів можна досягнути?	У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі фахові компетентності: – Вміти застосувати знання з української мови за професійним спрямуванням на практиці. – Застосовувати знання з курсу археологія у професійній діяльності. – Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки – Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються. – Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.
Як можна використати набуті знання та уміння?	Студент повинен продемонструвати наступні результати навчання: – Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в галузі історії та археології. – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. – Здатність до аналізу та синтезу джерел та наукових відомостей з історії України та краєзнавства для використання у практичній професійній діяльності. Володіння основами наукових досліджень у професійній діяльності. – Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію. – Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук. – Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології. – Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки. – Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проєкти. – Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.
Зміст дисципліни	Теоретико-методологічні засади дисципліни «Археологія ранніх слов'ян». Культури «Латенської вуалі» на території України. Культури ранньоримського періоду (I-II ст. н.е.) на території

	України. Культури пізньоримського періоду і гунського часу (III – середина V ст.) на території України. Слов'яни у добу великого розселення (середина V – VII ст.). Східні слов'яни напередодні утворення держави (VIII–IX ст.).
Методи навчання	Словесні, наочні методи: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, робота зі словниками, посібниками, дидактичними матеріалами та іншими джерелами інформації, робота з електронними публікаціями та матеріалами наукометричних баз даних, створення й демонстрування презентацій; технології дистанційного навчання.
Інформаційне забезпечення	**Основна** 1. Абашина Н. С., Козак Д. Н., Синиця Є. В., Терпиловський Р. В. Давні слов'яни. Археологія та історія : навч. посіб. Київ : Стародавній Світ, 2012. 364 с. 2. Археологія України : курс лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. Л. Залізняк, О. П. Моця, В. М. Зубар та ін.]; за ред. Л. Л. Залізняка. Київ : Либідь, 2005. 502 с. 3. Баран В. Д., Баран Я. В. Історичні витоки українського народу. Київ: Генеза, 2005. 206 с. 4. Винокур І. С., Телегін Д. Я. Археологія України : підруч. для студ. іст. спец. ВНЗ / наук. ред. С. В. Трубчанінов. 2-е вид., випр. і доп. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 479 с. 5. Гершкович Я. П., Гречко Д. С. Археологія України за роки незалежності. Київ: Інститут археології НАН України, 2022, 448 с. ***Додаткова*** 1. Баженов О. Археологічні дослідження у соціогуманітарному просторі Кам'янця-Подільського. Вісник науки та освіти / Серія історична. 2024. №2 (20). С.1362-1378. 2. Баженов О.Л., Гуцал В. А. Археологія України : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2023. 128 с. URL: http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/7541/Bazhenov-O.-Hutsal-V.-Arkheolohiia-Ukrainy.pdf?sequence=3&isAllowed=y. 3. Баран В. Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.В. Походження слов'ян. Київ : Наук, думка, 1991. 144 с. 4. Винокур І.С. Історія та культура черняхівських племен Дністро-Дніпровського межиріччя II–V століть н. е. Київ: Наукова думка, 1972. 180 с.. 5. Войтович Л. Сармати на землях нинішньої України: проблеми локалізації племен. *Записки НТШ.* Т. 260. Кн. 2. Львів, 2010. С.7–23. 6. Залізняк Л. Л. Стародавня історія України. Київ : Темпора, 2012. 542 с.
Обсяг дисципліни (години) та види занять	Денна форма: лекційні заняття (20 год.), практичні заняття (20 год.), самостійна робота (80 год.) Заочна форма: лекційні заняття (8 год.), практичні заняття (8 год.), самостійна робота (104 год.)

<table>
<tr><td>Система оцінювання результатів навчання</td><td>Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів. В поточне оцінювання включається: практичні заняття – 20 балів, модульна контрольна робота – 50 балів, самостійна робота – 15 балів, індивідуальні навчально-дослідні завдання – 15 балів.
<table>
<tr><td colspan="4">Поточний і модульний контроль – 100 балів</td><td>Сума балів</td></tr>
<tr><td>Поточний контроль</td><td>МКР</td><td>Самостійна робота</td><td>Індивідуальні навчально-дослідні завдання</td><td rowspan="2">100</td></tr>
<tr><td>20</td><td>50</td><td>15</td><td>15</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Критерії оцінювання знань, умінь, навичок студентів на навчальних заняттях</td><td>Оцінювання на практичних заняттях відбувається за 12-бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.
1 бал: Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв’язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні». Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
2 бали: Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні». Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
3 бали: Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
4 бали: Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
5 балів: Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
6 балів: Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
7 балів: Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
8 балів: Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити</td></tr>
</table>

	висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. *9 балів:* Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. *10 балів:* Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. *11 балів:* Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможній самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. *12 балів:* Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Поточний контроль	Усне опитування, письмовий експрес-контроль, виступи здобувачів при обговоренні питань практичного заняття, виконання аналітичних завдань
Підсумковий контроль	Залік
Локація	Згідно з розкладом (https://kpnu.edu.ua/rozklad-zaniat/)